

Beleidsmaatregelen in Nederland voor de gelijkheid, inclusie en participatie van Roma en Sinti¹

30 september 2021

1. Inleiding

In aansluiting op het 'EU-kader voor de nationale strategieën voor de integratie van de Roma tot 2020' heeft de Europese Commissie (hierna: commissie) op 7 oktober 2020 een pakket goedgekeurd dat het voorstel bevat voor 'Een Unie van gelijkheid: Een strategisch EU-kader voor gelijkheid, inclusie en participatie van Roma. Het pakket bestaat uit een strategisch kader en een Raadsaanbeveling. Het strategisch kader geeft niet-bindende doelstellingen aan op EU-niveau en, indien relevant, streefcijfers en minimumverbintenissen voor alle lidstaten, zo mogelijk aangevuld met mogelijkheden tot extra nationale inspanningen en (financiële) steun van de Unie, afhankelijk van de nationale context en de omvang van de Roma-bevolking. De overkoepelende doelstelling van de Raadsaanbeveling is gelijkheid te helpen bevorderen en de uitsluiting van de Roma, met hun actieve betrokkenheid, te bestrijden. De Commissie heeft de lidstaten gevraagd een nationale Roma strategie voor de periode 2020 – 2030 te ontwikkelen.

Deze notitie beschrijft beleid dat van belang is voor de verbetering van de positie van de Roma en Sinti in Nederland. De thema's die door de Europese Raad zijn vastgesteld en in de Raadsaanbeveling naar voren zijn gebracht, liggen in de lijn van zowel horizontale als sectorale doelstellingen. In verband met de demissionaire status van het kabinet gaat het om de huidige inzet. Het is aan een volgend kabinet om te bepalen of en welke wijzigingen hierin voor de periode tot 2030 gewenst zijn.

2. Roma en Sinti en generiek/specifiek beleid in Nederland

Roma en Sinti in Nederland

Het precieze aantal Roma en Sinti in Nederland niet vast te stellen, gezien in Nederland niet geregistreerd wordt op basis van etniciteit. Schattingen lopen uiteen van enkele duizenden tot veertigduizend, wat betekent dat niet meer dan ongeveer 0,24 procent van de Nederlandse bevolking een Roma of Sinti achtergrond heeft. Nederlandse Roma en Sinti wonen zowel op woonwagenlocaties als in permanente woningen, verspreid over heel Nederland. Er bestaan grote regionale verschillen in het aantal locaties.

De komst van Roma en Sinti naar Nederland is een proces van verschillende episoden dat als geheel een lange tijd beslaat. Ruwweg valt dit in de volgende fases in te delen waarin het relatieve aandeel Roma en Sinti verschilt. Naast de (nakomelingen) van Roma en Sinti die zich (soms ver) voor de Tweede Wereldoorlog in Nederland vestigden zijn er in hoofdzaak drie groepen te onderscheiden die later kwamen. Het gaat om de Roma en Sinti (en hun nakomelingen) die in de jaren zestig en zeventig vanuit toenmalig communistisch Oost-Europa in Nederland neerstreken. Zij verkregen een verblijfsvergunning in 1978 door een Generaal Pardonregeling van de toenmalige regering. De "Balkan" Roma en Sinti (en hun nakomelingen) zijn in de jaren negentig uit de Balkan gevlucht en de "nieuwe" Roma en Sinti (en hun nakomelingen) zijn sinds de uitbreiding van de EU met de Oost-Europese lidstaten in het eerste decennium van de 21ste eeuw naar Nederland gekomen.

¹ De term «Roma» wordt gebruikt als overkoepelende term voor een aantal verschillende groepen van Roma-afkomst, zoals Roma, Sinti, Kale, Zigeuners, Romanichels en Boyash/Rudari. Ook groepen als Ashkali, «Egyptenaren», Jenische, oostelijke groepen (waaronder Dom, Lom, Rom en Abdal), alsook rondtrekkende groepen (woonwagenbewoners), waaronder etnische Travellers of de onder de administratieve term «Gens du voyage» aangeduide bevolkingsgroepen, en mensen die zich identificeren als Zigeuners, Tsiganes of Tziganes, zonder de specifieke kenmerken van deze groepen te ontkennen.

Beleid in Nederland : Generiek en specifiek

Nederland kiest, in lijn met het Europese kader, in hoofdzaak voor generiek beleid om gelijkheid, inclusie en participatie van de Roma en Sinti te bevorderen. Naast Nederland zijn er diverse andere lidstaten die de volwaardige participatie van Roma en Sinti aan de samenleving ook langs de inzet van generiek beleid bevorderen. Daar waar nodig worden specifieke maatregelen getroffen.

Generiek beleid is effectief gebleken in bijvoorbeeld het terugdringen van absoluut verzuim in het primair onderwijs, door de handhaving van de leerplicht. Er zijn ook aanwijzingen dat door de handhaving van de leerplichtwet de huwelijksleeftijd onder Roma en Sinti is gestegen. Dit is een positieve ontwikkeling in het participatieproces van Roma en Sinti. Ook uit de monitor sociale inclusie woon- en leefomstandigheden, blijkt een positieve ontwikkeling in het aantal jonge vrouwen dat (middelbaar) onderwijs heeft genoten.

Dit neemt niet weg dat er op alle onderscheiden thema's zoals onderwijs, arbeid, gezondheid, wonen, veiligheid, keuzevrijheid en contact met de lokale overheid, sprake is van een grote achterstand en er nog ontwikkeling nodig is.² Om de achterstanden in te lopen is onverminderd en langdurig inzet van vele partijen cruciaal. Van het rijk, gemeenten, werkgevers, maatschappelijke organisaties en van de Roma en Sinti zelf.

3. De inzet van generiek en specifiek beleid op de horizontale en verticale doelstellingen

3.1 Horizontale doelstellingen: gelijkheid, inclusie en participatie

- “De lidstaten bundelen hun inspanningen om maatregelen vast te stellen en uit te voeren teneinde gelijkheid te bevorderen en discriminatie, antiziganisme, sociale en economische uitsluiting en de onderliggende oorzaken daarvan daadwerkelijk te voorkomen en te bestrijden.”

Uit recent onderzoek van het EU Fundamental Rights Agency (FRA) blijkt dat 76% van Roma en Sinti in Nederland zich gediscrimineerd voelt.³ Een cijfer waarachter onrecht en verdriet van velen schuil gaat. Discriminatie is volstrekt onaanvaardbaar. De aanpak van antiziganisme is onderdeel van de brede nationale aanpak tegen discriminatie en racisme. Nederland zet met een breed pakket aan maatregelen in op bewustwording, verhoging van meldingsbereidheid, instandhouding van het stelsel waar gemeld kan worden, bewezen discriminatie sanctioneren en ook met maatregelen in domeinen als het onderwijs, de arbeidsmarkt of de woningmarkt. Er wordt op dit moment een handreiking voor gemeenten ontwikkeld om antiziganisme te voorkomen en aan te pakken. Bij de totstandkoming van deze handreiking zijn vertegenwoordigers van Roma en Sinti gemeenschappen betrokken.

De brede aanpak van discriminatie en racisme zal de komende periode een belangrijke en wezenlijke impuls krijgen. In 2021 worden een Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (NCDR) en een Staatscommissie tegen discriminatie en racisme ingesteld. Beiden zullen meer zicht geven op discriminatie in de samenleving en bij de overheid en daartoe gecoördineerde en effectieve maatregelen voorstellen en ontwikkelen. De NCDR zal een Nationaal Programma opstellen met meerjarige doelen en een jaarlijks actieprogramma. Het Nationaal Programma wordt met betrokkenheid van alle actoren opgesteld waaronder vertegenwoordigers uit de Roma en Sinti gemeenschappen. De rol van de antidiscriminatievoorzieningen en het College voor de Rechten van de Mens wordt versterkt en daartoe wordt een financiële impuls gegeven.

² Risbo, *Monitor Sociale Inclusie*, 2020

³ FRA, *Roma en Travellers in six countries*, sept 2020

- “De lidstaten moeten iets doen aan de extreem hoge aantallen van mensen voor wie armoede dreigt en aan de ernstige materiële en sociale deprivatie onder de Roma- en Sintibevolking, om de inclusie, gelijkheid en participatie van de Roma en Sinti daadwerkelijk te ondersteunen. Waar van toepassing volgen de lidstaten een geïntegreerde aanpak die op alle ter zake dienende beleidsgebieden is gericht.”

Uit het recente onderzoek van het FRA blijkt ook dat de economische positie van Roma en Sinti in Nederland, vergeleken met de posities in andere landen, relatief minder zorgwekkend is.⁴ Uit de Monitor Sociale Inclusie komt echter naar voren dat de sociale inclusie van Roma en Sinti in Nederland achterblijft bij andere inwoners van de gemeenten waar zij wonen.⁵

Nederland heeft nationaal beleid specifiek gericht op armoedebestrijding, in nauwe samenwerking tussen het Rijk, gemeenten en maatschappelijke organisaties. Gemeenten hebben de regie in het armoedebestrijding en daarin hebben zij beleids- en bestedingsvrijheid. Zo kan er op lokaal niveau passend maatwerk geleverd worden en kunnen alle inwoners, waaronder ook inwoners uit de Roma en Sinti gemeenschappen, op een passende manier geholpen worden. In het bijzonder is er aandacht voor de bestrijding van kinderarmoede. Met de ambities kinderarmoede hebben het Rijk en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) in nauwe samenwerking gezamenlijke ambities geformuleerd voor de komende jaren.⁶ De afgelopen jaren is daarnaast de samenwerking tussen landelijke armoedepartijen Leergeld, Jarige Job, het Nationaal Fonds Kinderhulp en het Jeugdfonds Sport en Cultuur geïntensiveerd. Deze samenwerking is gericht op het bereiken van meer kinderen in armoede met een uitgebreider aanbod aan voorzieningen. Denk hierbij aan sportlessen, muzieklessen, schoolspullen en verjaardagscadeaus.

- “De lidstaten vergroten, waar passend, de zinvolle participatie door en raadpleging van de Roma en Sinti, onder meer van vrouwen, kinderen, jongeren, ouderen en personen met een handicap, om de gelijkheid en non-discriminatie van de Roma en Sinti doeltreffend te ondersteunen.”

Nederland kent een subsidieregeling participatie en emancipatie voor Roma en Sinti. Het doel van deze subsidie is het financieren van projecten en activiteiten die direct of indirect een bijdrage leveren aan de verbetering van de sociale positie van Roma en Sinti in Nederland. Roma en Sinti kunnen aanvragen indienen voor financiering op het gebied van respect voor cultuur en identiteit, bestrijding van discriminatie en vooroordelen, versterking van belangenbehartiging en vertegenwoordiging, stimulering van onderwijs (op individueel niveau kan men een studiebeurs aanvragen, of huiswerkbegeleiding etc.), advisering en begeleiding van intermediairs, herdenking van de Tweede Wereldoorlog en arbeidsmogelijkheden. Tevens kunnen Roma en Sinti een studiebeurs aanvragen. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft een adviescommissie bestaande uit leden uit de Roma en Sinti gemeenschappen die een adviserende inbreng hebben bij de beoordeling van de projectplannen. Door middel van een decentralisatieuitkering worden zeven gemeenten gefaciliteerd een pilot uit te voeren waarbij intermediairs worden ingezet ter bevordering van onderwijs- en arbeidsmarktparticipatie van Roma en Sinti jongeren. In dit kader is ook de geschetste impuls van de kabinetsbrede aanpak van discriminatie relevant evenals de inzet van het instrument van de flexibele dialoog (zie hiervoor punt 4).

Alle kinderen hebben recht op onderwijs en een veilige jeugd. Deze rechten zijn onderdeel van het internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid

⁴ FRA, *Roma en Travellers in six countries*, sept 2020.

⁵ Risbo, *Monitor sociale inclusie*, 2020.

⁶ Kamerstukken II 2018-2019, 24 515 nr. 484.

zijn de activiteiten gericht op het genereren van breder te verspreiden kennis en instrumenten en het borgen van de bestaande aanpak van uitbuiting Roma kinderen, zodat gemeenten verder kunnen met hun lokale aanpak. Het ministerie van Justitie en Veiligheid financiert hiervoor het Centrum voor Criminaliteitspreventie (CCV). Zo is er sinds 2016 bij het CCV een adviseur aangesteld om het beleid nader te borgen en aan te blijven jagen. Heeft het CCV een barrièremodel Multi probleemgezinnen met een Roma achtergrond ontwikkeld, waarin signalen van misstanden rond kinderen, de signaleerders en interventies om misstanden aan te pakken, zijn weergegeven. En heeft het CCV een integrale aanpak ontwikkeld om uitbuiting binnen familienetwerken aan te pakken.

3.2 Sectoraal

Onderwijs

Kinderen zijn vanaf de leeftijd van vijf jaar verplicht naar school te gaan. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de handhaving van de wet en hebben leerplichtambtenaren in dienst om op de naleving van deze verplichting toe te zien. Ouders dragen de primaire verantwoordelijkheid voor de naleving van de leerplichtwet. Wanneer kinderen, al dan niet met een Roma of Sinti-achtergrond, aanhoudend afwezig zijn, onderneemt de leerplichtambtenaar actie - zo nodig juridische - om ervoor te zorgen dat zij naar school gaan. In laatste instantie kan de leerplichtambtenaar de ouders een boete of zelfs een vrijheidsstraf opleggen als de kinderen niet naar school gaan.

Er bestaat een speciale regeling voor schoolbesturen in het primair onderwijs om subsidie aan te vragen als de school wordt bezocht door ten minste 4 leerlingen met een Roma- of Sinti-achtergrond. Doel van de regeling is dat scholen Roma- en Sintileerlingen extra kunnen ondersteunen. Elk jaar wordt er voor ongeveer € 1 miljoen subsidie aangevraagd. Vanwege de gevoeligheid rondom het registreren van etniciteit van deze leerlingen is besloten om het hanteren van een bewijsstuk, zoals de ouderverklaring en het noteren van etniciteit in de leerlingadministratie, te laten vervallen. Scholen hoeven vanaf schooljaar 2021-2022 geen bewijsstuk meer op te nemen in de administratie.

Het Kabinet steunt daarnaast het project *Landelijke ondersteuning Onderwijs aan Woonwagen-, Roma- en Sintikinderen* (OWRS). Scholen met een ondersteuningsbehoefte kunnen zich op verschillende en laagdrempelige manieren wenden tot de OWRS. Zo beschikt OWRS over een helpdesk waar scholen met vragen terecht kunnen, en worden er jaarlijks bijeenkomsten georganiseerd. Het netwerk van OWRS bestaat ook uit partners rondom scholen, zoals leerplichtambtenaren en beleidsmedewerkers van gemeenten.

Werkgelegenheid

Werk is een ticket naar economische zelfstandigheid en meedoen in de samenleving. Om de arbeidsparticipatie te bevorderen, wordt werkzoekenden hulp aangeboden. Dit houdt in dat maatregelen worden toegepast die rekening houden met de competenties en vaardigheden van de werkzoekenden en met de belemmeringen waarmee zij geconfronteerd worden. Er vindt een onderzoek plaats om te bepalen welke instrumenten en procedures kunnen worden gebruikt om de betrokkene te helpen zo snel mogelijk passend betaald werk te vinden. Deze aanpak wordt in gelijke mate toegepast bij alle werkzoekenden, met inbegrip van Roma en Sinti. Gemeenten en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) hebben de beschikking over een breed scala aan instrumenten en voorzieningen om mensen te helpen een baan te vinden, zoals loonkostensubsidies, jobcoaching, werkplekaanpassingen, training en begeleiding. Eigen verantwoordelijkheid is een essentieel onderdeel van het sociaalezekerheidsstelsel. Van uitkeringsaanvragers wordt verwacht dat zij zich actief inzetten voor hun terugkeer op de arbeidsmarkt. Het is vooral van belang om belemmeringen weg te nemen die mensen ervan

weerhouden om na een periode van werkloosheid of arbeidsongeschiktheid weer aan het werk te gaan.

Met het Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie 2018-2021 wordt gewerkt aan het tegengaan van discriminatie. De uitvoering van dit actieplan loopt langs drie lijnen, te weten toezicht en handhaving, onderzoek en instrumenten en kennis en bewustwording. Het wetsvoorstel *Toezicht gelijke kansen bij werving en selectie* is in december 2020 naar de Tweede Kamer verzonden voor behandeling. Dit wetsvoorstel is controversieel verklaard. Naast dit wetsvoorstel *Toezicht gelijke kansen bij werving en selectie* worden diverse andere maatregelen genomen arbeidsmarktdiscriminatie tegen te gaan. Er is een breed onderzoeksprogramma ingericht waar onder andere wordt onderzocht wat de meest effectieve instrumenten zijn in het tegengaan van discriminatie bij werving en selectie in nauwe samenwerking met het programma Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt (VIA). Dit programma onderzoekt in acht pilots 'wat werkt' om de arbeidsmarktpositie van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond te verbeteren. De inzichten uit de pilot Nudging in Werving en Selectie zijn ook goed toepasbaar voor het tegengaan van discriminatie van Roma en Sinti op de arbeidsmarkt.

Gezondheidszorg en ondersteuning

Iedere burger heeft recht op hoogwaardige zorg en ondersteuning die snel, veilig en met respect wordt verleend. Zorgverzekeraars, zorgaanbieders en overheid zijn hiervoor samen verantwoordelijk. De verantwoordelijkheid voor de volksgezondheid ligt primair bij de overheid en het zijn meestal de gemeentelijke overheden die als eerste aan zet zijn. In het huidige stelsel is er ruimte om, waar relevant, rekening te houden met de diversiteit van de bevolking. Dit betekent dat het mogelijk is rekening te houden met de behoeften van specifieke groepen, waaronder de Roma en Sinti gemeenschap. De eigen verantwoordelijkheid blijft het leidende principe.

De Zorgverzekeringswet beoogt een verzekering te bieden voor curatieve zorg. Alle legale ingezetenen en iedereen die in Nederland verzekeringspremies over het loon betaalt, zijn verplicht een "basis" ziektekostenverzekering af te sluiten bij een zorgverzekeraar. Dit basispakket van de ziektekostenverzekering heeft een uitgebreide structuur en omvat het grootste deel van de essentiële medische zorg, zoals geneesmiddelen, huisartsenzorg en ziekenhuisopname. Zorgverzekeraars mogen mensen niet weigeren vanwege financiële redenen of bestaande (medische) risico's. Een deel van de Roma en Sinti heeft moeite om een zorgverzekering af te sluiten. Het niet hebben van een zorgverzekering kan te maken hebben met staatloosheid, het niet kunnen of willen betalen van de zorgpremie of onbekendheid met het stelsel.⁷ Er zijn verschillende maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat mensen zich verzekeren, zoals boetes. Als deze maatregelen geen resultaat opleveren, sluit het CAK (Centraal Administratie Kantoor) een verzekering af namens de onverzekerde persoon. In dat geval worden de premies ingehouden op het salaris of de sociale uitkering van de onverzekerde. Indien een persoon onverzekerd blijft, is het mogelijk dat deze persoon zijn medische kosten zelf betaalt. Zorgverleners zullen de noodzakelijke medische zorg verlenen, maar de kosten van deze medische zorg moeten door de onverzekerde patiënt worden betaald. Als iemand niet de middelen heeft om zelf te betalen, zijn er overheidsregelingen voor zorgverleners om een financiële vergoeding te krijgen.

Mensen die door ziekte of handicap langdurige zorg nodig hebben, vallen onder de Wet Langdurige Zorg. De kring van verzekerden is vergelijkbaar met die van de Zorgverzekeringswet: ongeveer alle legale inwoners en iedereen die verzekeringspremies over het loon betaalt, zijn automatisch verzekerd op grond van deze wet. De Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) zorgt ervoor dat mensen die in hun dagelijks leven hulp nodig hebben, de hulp krijgen die zij nodig hebben van de gemeentelijke overheid, zodat zij kunnen deelnemen aan de samenleving en zelfstandig kunnen leven.

⁷ Risbo, *Monitor Sociale Inclusie*, 2020.

Er zijn verschillende vormen van ondersteuning voor jongeren en gezinnen. Bijna elke gemeente heeft een Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Het CJG biedt jongeren en ouders informatie, advies en ondersteuning gericht op het gezond en veilig opgroeien van kinderen. Bureaus Jeugdzorg bieden ouders en kinderen begeleiding en zorgen dat zij passende hulp krijgen bij opvoedings- en gedragsproblemen.

Huisvesting en essentiële diensten

Iedereen die legaal in Nederland verblijft en vanwege een laag inkomen in aanmerking komt voor sociale huisvesting, heeft toegang tot de sociale woningmarkt, met inbegrip van Roma en Sinti. Voor zover gemeenten met huisvestingsverordeningen werken om ervoor te zorgen dat woningen eerlijk worden toegewezen, wijzen de systemen die in Nederland worden gebruikt, woningen toe zonder rekening te houden met de etnische achtergrond van potentiële huurders. De criteria die gewoonlijk worden toegepast om de volgorde van toewijzing te bepalen zijn het aantal jaren van verblijf, het aantal inschrijvingsjaren en de leeftijd (in het geval van starters). Soms worden helemaal geen criteria gehanteerd en worden woningen via loting toegewezen. Uit onderzoek blijkt dat deze systemen niet-discriminerend zijn en derhalve de toegang tot de sociale huisvestingsmarkt waarborgen.

Roma en Sinti hebben dezelfde kansen om een geschikte huurwoning te vinden als ieder ander. Een groot gedeelte van de Roma en Sinti in Nederland woont in een woonwagen. Dit geldt ook voor een groep met een Nederlandse achtergrond waarbij niet direct een migratieachtergrond te herleiden is, deze groep wordt wel “reizigers” genoemd. In 2017 heeft de Nationale Ombudsman het rapport *Woonwagenbewoner zoekt standplaats: Een onderzoek naar de betrouwbaarheid van de overheid voor woonwagenbewoners* uitgebracht.⁸ De onderzoeksvraag luidde in hoeverre de Nederlandse overheid, centraal en decentraal, handelt vanuit het perspectief van de woonwagenbewoners, betrouwbaar in het borgen van hun mensenrechten, en meer in het bijzonder het recht op een eigen culturele identiteit? De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft de aanbevelingen van de Nationale Ombudsman overgenomen en in 2018 het Beleidskader gemeentelijkstandplaatsenbeleid naar de Tweede Kamer gestuurd.⁹ Het beleidskader reikt gemeenten de kaders aan waarmee zij het lokale woonwagenbeleid binnen het mensenrechtelijke kader kunnen ontwikkelen. Het biedt bouwstenen die gemeenten kunnen gebruiken om invulling te geven aan het gemeentelijke huisvestingsbeleid voor woonwagenbewoners. Uitgangspunt hierbij blijft dat huisvestingsbeleid een primaire verantwoordelijkheid van de gemeente is. De gemeente is bij uitstek de bestuurslaag die lokaal afwegingen kan maken op basis van de lokale behoefte. De visie die ten grondslag ligt aan dit nieuwe beleidskader heeft als kern inzake huisvesting het beschermen van woonwagenbewoners tegen discriminatie, het waarborgen van hun mensenrechten en het bieden van rechtszekerheid en duidelijkheid.

Uit de ‘Herhaalmeting Standplaatsen 2020’ die de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in mei 2021 naar de Tweede Kamer heeft gestuurd, blijkt dat het aantal standplaatsen voor woonwagens met ruim 8.800 de afgelopen twee jaar vrijwel gelijk is gebleven. Wel zijn meer gemeenten bezig met de in 2018 afgesproken inzet om met het lokale woonbeleid te zorgen voor voldoende standplaatsen. Uit de ‘Herhaalmeting’ blijkt dat gemeenten verwachten dat het aantal de komende twee jaar met ongeveer 150 extra standplaatsen zal toenemen. Voor de aanpak van knelpunten in gemeenten komt het Rijk met een nieuw ondersteuningsprogramma. Voor de huisvesting van aandachtsgroepen stelt het kabinet in 2021 €50 miljoen beschikbaar. Gemeenten kunnen deze middelen inzetten voor de realisatie van woningen voor bijvoorbeeld arbeidsmigranten, studenten en dak- en thuislozen, maar ook voor de realisatie van standplaatsen.

⁸ www.nationaleombudsman.nl/nieuws/2017/kabinet-moet-einde-maken-aan-discriminerend-standplaatsenbeleid-woonwagenbewoners

⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, 34 775 VII, nr. 70.

4. Partnerschappen en institutionele capaciteit

Het National Roma Contact Point.

De functie van de National Roma Contact Point (NRCP) is formatief ondergebracht bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De NCRP coördineert de Nederlandse aanpak en is de trait d'union tussen de EU en de Nederlandse overheid. De NRCP rapporteert tweejaarlijks naar de EU over de Nederlandse inzet. De NRCP coördineert verder het interdepartementaal overleg Roma en Sinti. Daarnaast is in opdracht van de NRCP een kennisplatform Roma en Sinti gestart evenals de zogenaamde flexibele dialoog met vertegenwoordigers uit de Roma en Sinti gemeenschappen. De inzet van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is zoveel mogelijk *evidence based* waarbij wetenschappelijke inzichten centraal staan en projecten, pilots en activiteiten worden gemonitord en geëvalueerd.

Dialoog

In een pilotopzet vindt circa twee keer per jaar een dialoog plaats met vertegenwoordigers van de Roma en Sinti gemeenschappen en verschillende ministeries die beleid met betrekking tot deze gemeenschappen ontwikkelen. Het doel van de dialoog is het wederzijds uitwisselen van informatie en om feedback te krijgen op nationaal en Europees beleid en/of beleidsvoornemens. In 2022 wordt de pilot geëvalueerd en bezien of en hoe de huidige opzet gecontinueerd wordt. Bij de subsidieregeling participatie en emancipatie is de betrokkenheid van Sinti en Roma in het gehele proces gewaarborgd. Zo is de regeling na uitgebreide consultatie met de gemeenschappen vormgegeven en is er een adviescommissie bestaande uit Sinti en Roma die het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport adviseert bij de beoordeling van aanvragen.

Nationaal Coördinator Discriminatie en Racisme (NCDR).

Zoals aangegeven zal dit jaar de NCDR worden aangesteld. De NCDR zal een Nationaal Programma opstellen met meerjarige doelen en een jaarlijks actieprogramma. Vertegenwoordigers uit de Roma en Sinti gemeenschappen in Nederland zullen hierbij worden betrokken.

Het Kennisplatform Roma en Sinti.

Dit platform is ondergebracht bij het Kennisinstituut Integratie en Samenleving. Beleidsmakers en sociaal werkers hebben behoefte aan meer kennis over hoe de leefsituatie van Roma en Sinti verbeterd kan worden. Het Kennisplatform volgt en deelt nationale en internationale ontwikkelingen, onderzoeken en aanpakken om de maatschappelijke positie van Roma en Sinti te verbeteren.

Antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) en College voor de Rechten van de Mens (CRM).

Er wordt bij de bestrijding van antiziganisme samengewerkt met organen voor gelijke behandeling. Deze kunnen onderzoek doen en verslag uitbrengen. Ook hebben zij een aanbevelende en adviserende rol naar beleidsmakers toe. Het College voor de Rechten van de Mens heeft bijvoorbeeld een rol gespeeld bij de beleidsaanbeveling ten aanzien van standplaatsen, resulterend in het Beleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid. Het College heeft ook de bevoegdheid om in individuele gevallen uitspraak te doen. Verder kunnen alle Antidiscriminatievoorzieningen advies en juridische ondersteuning verlenen aan Roma en Sinti in nood. Een voorbeeld hiervan is ondersteuning bij een procedure bij het CRM gericht tegen de gemeente.

De Nationale ombudsman.

De Nationale ombudsman is een onafhankelijke en onpartijdige instantie die klachten van burgers behandelt over overheidsinstanties. De Nationale ombudsman heeft onderzoek gedaan naar de betrouwbaarheid van de overheid voor woonwagengebwoners.¹⁰

¹⁰ De Nationale ombudsman, *Woonwagengebwoner zoekt standplaats*, 17 mei 2017.

Monitoring.

In Nederland vindt geen registratie naar etniciteit plaats, hetgeen beperkingen met zich meebrengt voor methoden van (kwantitatieve) monitoring. Sinds 2013 wordt om het jaar onderzoek gedaan naar de mate van sociale inclusie van Roma en Sinti. Hierbij wordt gebruik gemaakt van verschillende kwalitatieve methoden om een gedegen beeld te krijgen van de ontwikkeling en toekomstverwachting met betrekking tot de woon- en leefomstandigheden van Roma en Sinti. De resultaten van de kwalitatieve monitor Sociale Inclusie worden aangeboden aan de Tweede Kamer. Daarnaast vindt iedere twee jaar onderzoek naar het aantal standplaatsen plaats.

5. IHRA

Op 8 oktober 2020 heeft de International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) de werkdefinitie antiziganisme aangenomen. De werkdefinitie is inmiddels vertaald. Eveneens in 2020 heeft Nederland de periodieke rapportage aan IHRA over de beleidsontwikkeling op het terrein van Holocaust herdenking – educatie en- onderzoek alsmede de strijd tegen antisemitisme en antiziganisme opgesteld. Eén van de aanbevelingen van IHRA-experts naar aanleiding van de rapportage is het hebben van expliciete aandacht voor de Roma en Sinti gemeenschappen in Nederland, inclusief de betekenis van de vervolging in de Tweede Wereldoorlog.

Tijdens de IHRA bijeenkomst in juni 2021 is besloten om de aanbevelingen voor onderwijs over de Holocaust, aan te vullen zodat ook de genocide op de Roma en Sinti voldoende aandacht krijgt.

Ter voorbereiding van de implementatie van de werkdefinitie antiziganisme en de aanbevelingen voor het onderwijs wordt op dit moment een ronde gehouden langs vertegenwoordigers van de Roma en Sinti gemeenschappen in Nederland. Deze ronde is bedoeld als een verkenning van de behoeften van de Roma en Sinti gemeenschappen rondom de implementatie van de werkdefinitie antiziganisme en de aanbevelingen voor het onderwijs. Op basis daarvan is het voornemen te komen tot een plan voor de komende jaren, waarbij ook de betrokkenheid van de gemeenschappen een plaats krijgt. Naar verwachting is het plan eind oktober gereed voor bredere bespreking, interdepartementaal en mogelijk via de Vereniging Nederlandse Gemeenten met de gemeenten.